

Міністерство освіти та науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
79000 м.Львів, вул.Університетська,1; тел. (032) 272 70 40
факс (032) 297-89-03, zoomus@franko.lviv.ua

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з наукової роботи,
д-р. хім. наук, проф.
_____ Б. Котур

"__" _____ 2010 р.

НАУКОВИЙ ЗВІТ
про використання коштів, що спрямовані на збереження та забезпечення
належного функціонування у 2010 році
Наукових фондів та музейної експозиції Зоологічного музею
Львівського національного університету імені Івана Франка

Заст. проректора,
канд.хім наук., ст.наук.співроб.

С. Оришин

В.о. Декана біологічного факультету,
канд.біол.наук, доц.

І. Хамар

Науковий керівник,
д-р біол.наук, проф.

Й. Царик

1. Перелік заходів, здійснених для підтримання Наукових фондів та музейної експозиції Зоологічного музею ЛНУ імені Івана Франка (Музейної колекції).

Станом на 20 грудня 2010 року Музейна колекція налічує 170615 експонат (40276 одиниць зберігання), які представляють фауну всього світу.

У 2010 році здійснено два повні протруєння всіх фондів музею, проведено їх впорядкування. Крім того, старі колекції, вік яких становить більше 70 років, були додатково спеціально перевірені та протруєні. Для ефективнішого збереження наукових колекцій безхребетних тварин у цьому році музей отримав скляні та пластикові ємності, які дадуть можливість правильніше збирати та зберігати зоологічні зразки. Проведено дозаливання і фіксацію нових експонатів музею, загальною кількістю біля 200 зразків.

За звітний період здійснено експедицію "Моніторинг фауни Західного Полісся – "Прип'ять - 2010" в долину річки Прип'ять (НПП «Прип'ять – Стохід), р. Случ та болотного масиву Переброди (Рівненський природний заповідник) для збору наукового матеріалу.

Музей поповнився на 295 од. зб., 614 зразків, зокрема: оологічного матеріалу – 65 од. зб. (97 екз.), остеологічного (краніологічний) – 54, малакологічного – 71 од. зб., 61 виду (152 екз.), (моллюски зібрані в Атлантичному океані біля узбереж Сенегалу та Антарктики і прісноводні моллюски території західних областей України), ентомологічного – 27 од. зб. (210 екз.); земноводних – 34, плазунів – 4, птахів – 23 та ссавців - 40 зразків. Наукові колекції поповнилися типовими зразками (голотип та 5 паратипів) нового виду у фауні кажанів – *Eptesicus lobatus*.

Таблиця 1

Нові надходження до колекцій Зоологічного музею, протягом 2010 року, згідно складових частин музею

№ п/п	Назва частини НН та вид об'єкта	Кількість одиниць поповнення
1	Оологічний фонд	97
2	Остеологічний фонд	54
3	Малакологічний	152
4	Ентомологічний	210
5	Фонд земноводних	34
6	Фонд плазунів	4
7	Фонд птахів	23
8	Фонд ссавців	40
	Всього:	614

2. Перелік нормативних документів, якими обґрунтовується періодичність проведення регламентних та інших відновлювально-профілактичних робіт по збереженню Музейної колекції.

Положення про Зоологічний музей біологічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Львів. 2007.

Інструкція з обліку та зберігання музейних цінностей, що знаходяться в Державному природознавчому музеї НАН України (м. Львів). Львів. 1997.

Інструкція з охорони праці (№399) в Зоологічному музеї кафедри зоології біологічного факультету. Львів. 2005.

Заславский М.А. Экологическая экспозиция в музее: пособие для музейных работников по конструированию музейных биологических экспозиций. Ленинград: Наука. 1986.

Пахомов О.Є., Кульбачко Ю.Л. Виготовлення зоологічних наочних посібників та наукових колекцій. Дніпропетровськ: Вид-во ДНУ. 2006.

Перейма Л.Й. Актуальні питання обліку, зберігання і вивчення музейних предметів у музеях, які здійснюють свою діяльність на громадських засадах. Методичні поради. Львів, 2010. 52 с.

3. Співробітники, які беруть участь у заходах щодо збереження та забезпечення належного функціонування Музейної колекції.

У роботах із збереження і забезпечення належного функціонування Музейної колекції беруть участь такі співробітники університету:

Царик Й.В. – завідувач кафедри зоології, доктор біол. наук, професор.

Шидловський І.В. – завідувач Зоологічного музею, канд. біол. наук,

Горбань І.М. – провідний науковий співробітник, канд. біол. наук,

Сребродольська Є.Б. – доцент кафедри зоології, канд. біол. наук,

Дикий І.В. – доцент кафедри зоології, канд. біол. наук,

Сеник М.А. – зберігач фондів II категорії Зоологічного музею,

Романова Х.Й. – зберігач фондів I категорії Зоологічного музею,

Гнатина О.С. – зберігач фондів II категорії Зоологічного музею, канд. біол. наук,

Струс Ю.М. – аспірант кафедри зоології,

Шкаран В.І. – завідувач еколого-гідробіологічної лабораторії Шацького біолого-географічного стаціонару ЛНУ ім. І. Франка,

Приставський Ю.Н. – водій транспортного відділу ЛНУ ім. І. Франка;

Скирпан М. – студент 1 курсу кафедри зоології.

4. Навести заходи, які власник об'єкта НН здійснив щодо можливості користування ним іншими науковими установами.

Підтримується і доповнюється web-сторінка Зоологічного музею на сайті ЛНУ ім. Івана Франка (<http://bioweb.franko.lviv.ua/zoo/mus/>). Створена нова сторінка музею на сайті туристичної фірми KarpatyInfo (www.karpaty.info/ua/uk/lv/lw/lviv/museums/zoolohichny).

Протягом звітнього періоду музейними колекціями мали змогу користуватися для підготовки дисертацій і наукових праць: Бочкарьова А. та Пампура М., співробітники кафедри зоології Житомирського державного університету ім. Івана Франка (робота з колекціями молюсків родин Physiidae та Unionidae); Дригант Д.М., співробітник Державного природознавчого музею НАН України (робота з колекцією скелетів і черепів родини Equidae); Eckert Carsten, співробітник Museum fur Naturkunde, Berlin, Germany (матеріали братів Бибовських, колекція губок Б. Дибовського); Franz Suchenstrunk, співробітник University of Veterinary Medicine of Vienna, Austria (колекція черепів зайців Lagomorpha) та доцент кафедри зоології Дикий І. спільно з науковцями Португалії.

Вийшов з друку каталог: «Прісноводні молюски В.І. Здуна в колекціях Зоологічного музею ЛНУ ім. Івана Франка», знаходиться у друці каталог «Ссавці (Mammalia) у колекціях Зоологічного музею ЛНУ ім. І. Франка». Ведуться роботи з підготовки рукопису нового каталогу «Напівтвердокрилі комахи (Hemiptera, Heteroptera) з колекції Е.-Ф. Гермара у фондах Зоологічного музею ЛНУ ім. І. Франка» (частина друга), «Каталога колекцій земноводних Зоологічного музею ЛНУ ім. І. Франка» та «Каталога типових зразків Зоологічного музею ЛНУ ім. І. Франка», путівника по залах музею.

Музейними співробітниками було опубліковано 8 статей і 9 тез доповідей, взято участь (співавторство) у написанні монографії.

Публікації про роботу музею у засобах масової інформації.

1. Влюбленный в науку. Львовянин из камчатских легенд // Шахтерский городок. – Донецк, 06 мая 2009 г.
2. МИ ПАМ'ЯТАЄМО. Бенедикт Дибовський // ZAXID.NET – 11.12.2009 р.

5. Перелік основних наукових публікацій за 2010 рік, які оформлені за використанням об'єктів Музейної колекції.

1. Бокотей А. А. Гніздова орнітофауна басейну Верхнього Дністра / А. А. Бокотей, Н. В. Дзюбенко, І. М. Горбань, І. В. Кучинська, А-Т. В. Башта, В. О. Пограничний, В. В. Бучко, М. А. Сенік // Львів, 2010. – 400 с.
2. Гнати́на О. Гризуни у трофічному раціоні сови вухатої у Шацькому НПП / О.С. Гнати́на, Г.Ю. Зайцева // Стан і біорізноманіття екосистем Шацького національного природного парку. Матеріали наукової конференції (2-5 вересня 2010 року, смт. Шацьк). – Львів : «СПОЛОМ», 2010. – С. 21-24.
3. Гнати́на О. Мохи у гніздах птахів-дуплогніздників Шацького національного природного парку / О. Гнати́на, І. Рабик, В. Шкаран // Стан і біорізноманіття екосистем Шацького національного природного парку. Матеріали наукової конференції (2-5 вересня 2010 року, смт. Шацьк). – Львів : «СПОЛОМ», 2010. – С. 24-25.
4. Гнати́на О. С. Первая регистрация успешного гнездования кулика-сороки, *Haematopus ostralegus* (*Haematopodidae*, *Charadriiformes*), на западе Украины / О. С. Гнати́на, М. А. Сенік, Р. О. Журавчак // Вестник зоологии, Том 44, № 2 (март-апрель 2010). – С. 182.
5. Горбань І.М. Пропозиції до третього видання Червоної книги України: Птахи / І. М. Горбань, І. В. Шидловський, О. С. Гнати́на [та ін.] // Біологічні студії. – 2009. – Т.3, №3. – С. 107–122.
6. Закала О. С. Крячок малий (*Sterna albifrons*) / О. С. Закала, М. А. Сенік, І. М. Горбань, Н. В. Дзюбенко // Червона книга України. Тваринний світ. ; за ред. І.А. Акімова – Київ: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 461.
7. Затушевський А.Т. Рекомендації з кільцювання птахів в Україні / А. Т. Затушевський, І. В. Шидловський // Праці Західноукраїнського орнітологічного товариства (*Troglodytes*). – № 1. – Львів, 2010. – С. 59–77.
8. Івашків І. Статева та вікова структура зграй вусатих синиць в час осінньої міграції в заказнику «Чолгинський» / І. Івашків, І. Шидловський // VI Міжнар. конф. студентів і аспірантів «Молодь і поступ біології»: збірник тез, 21-24 вересня 2010 року, м. Львів. – Львів, 2010. – С. 125.
9. Журавчак Р. О. Первая регистрация успешного гнездования мородунки *Xenus cinereus* (*Scolopacidae*, *Charadriiformes*, *Aves*) на западе Украины / Р. О. Журавчак, О. С. Гнати́на, М. А. Сенік // Вестник зоологии, Том 44, № 2 (март-апрель 2010). – С. 176.
10. Сенік М. А. Дослідження орнітокомплексів Рівненського природного заповідника та прилеглих територій / М. А. Сенік, О.С. Гнати́на, Р.О. Журавчак // Стан і біорізноманіття екосистем Шацького національного природного парку. Матеріали наукової конференції (2-5 вересня 2010 року, смт. Шацьк). – Львів : «СПОЛОМ», 2010. – С. 58-62.
11. Сенік М. А. Чернь червонодзьоба (*Netta rufina*) / М. А. Сенік, О. С. Закала, І. М. Горбань // Червона книга України. Тваринний світ.; за ред. І.А. Акімова – Київ: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 411.
12. Сеньк М.А. Взаимоотношения ворона (*Corvus corax*) и дневных хищных птиц в зимний период / М.А. Сеньк, М.В. Скрыпан // Врановые птицы Северной Евразии. Материалы IX Международной конференции по изучению врановых птиц Северной Евразии. 23 - 26 сентября 2010 г. – Омск. – 2010. С. 123 - 125.
13. Струс Ю. Міграція брижача (*Philomachus pugnax*) в орнітологічному заказнику «Чолгинський» / Ю. Струс, І. Шидловський // VI Міжнар. конф. студентів і аспірантів «Молодь і поступ біології»: збірник тез, 21-24 вересня 2010 року, м. Львів. – Львів, 2010. – С. 134–135.
14. Шидловський І.В. Ернст-Фрідріх Гермар і його спадщина сучасній зоологічній науці / І. В. Шидловський // Вісник Львівського ун-ту. Сер. біол. – 2009. – Вип. 51. – С. 132–138.
15. Shydlovskyy I.V. Antarctic animals in the collection of Zoological Museum of the Ivan Franko National university of Lviv / І. В. Шидловський // Український Антарктичний журнал. – 2009. – №8. – С. 224–227.

16. Шидловський І.В. Пісочник великий (зуйок великий) *Charadrius hiaticula* Linnaeus, 1758 / І. В. Шидловський. // Червона книга України. Тваринний світ. ; за ред. І.А. Акімова – Київ: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 447.
17. Шидловський І.В. Синиця біла *Parus cyanus* Pallas, 1770 / І. В. Шидловський // Червона книга України. Тваринний світ. ; за ред. І.А. Акімова – Київ: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 483.
18. Шидловський І.В. Спостереження червонокнижних тварин у Шацькому НПП у 2010 році / І. В. Шидловський // Праці наук. конф. «Стан і біорізноманіття екосистем Шацького національного природного парку», 2-5 вересня 2010 року, Шацьк, 2010. – Львів: Сполом, 2010. – С. 110–111.

6. Наукові результати, досягнуті у 2010 році за використанням об'єктів Музейної колекції.

6.1. Окремі об'єкти Музейної колекції у звітному періоді були використані під час виконання науково-дослідної теми кафедри зоології ОБ – 34 п «Созологічна оцінка і зонування територій біосферних резерватів «Розточчя» та «Західне Полісся». Державний реєстраційний № 0109U002094. Керівник: проф. Царик Й.В. та в рамках наукової теми щодо об'єктів, що становлять національне надбання Н/6 – 2005. Державний реєстраційний № 0108U002575. Керівник: проф. Царик Й.В.

Основні результати. В рамках виконання даної теми і програми співробітництва між кафедрою зоології та природоохоронними територіями регіону підтримується ініціатива формування двох міжнародних транскордонних біосферних резерватів, затверджених програмою ЮНЕСКО. Впродовж звітного року застосовані результати досліджень у практиці природоохоронної діяльності природних заповідників «Розточчя» та «Рівненський», національного природного парку «Шацький», орнітологічного заказника «Чолгинський» – спільно з Державним управлінням екології та природних ресурсів у Львівській області та Українським національним лісотехнічним університетом.

Здійснено експедицію «Моніторинг фауни Західного Полісся – «Прип'ять – 2010» в долину річок Прип'ять і Случ, болотного масиву Переброди з метою збору наукового матеріалу. Продовжено дослідження міграцій та орієнтації птахів у заказнику «Чолгинський» (Яворівський р-н, Львівська область), закільцьовано понад 1000 птахів. Продовжується контроль за змінами у популяціях зникаючих та рідкісних видів тварин на заході України.

Завідувачем музею, Шидловським І.В. взято участь у виконанні держбюджетної наукової теми 11/Н – 10 «Ценотичні зв'язки популяцій морських птахів і ссавців островів Західної Антарктики та їхнє значення для формування біогеоценозів антарктичної тундри», керівник проф. Царик Й.В. Державний реєстраційний № 0110U005873.

Основні результати. Проаналізовано дані щодо міграцій птахів і ссавців отримані у ході польових досліджень в межах Антарктичного архіпелагу. Складено карти-схеми основних міграційних шляхів морської орніто- та теріофауни. Проведено аналіз складу кормів морських ссавців і птахів.

6.2. Окремі експонати і експозицію Музею використовували у проведенні практикумів із зоології безхребетних та хребетних тварин, великого практикуму із зоології, спецпрактикуму та спецкурсів: орнітологія, теріологія, етологія, зоогеографія (1-5 курс) кафедри зоології ЛНУ ім. Івана Франка.

6.3. Проведено, 11 березня 2010 р., Урочисту Академію присвячену 125- (225)- річчю створення Зоологічного музею ЛНУ імені Івана Франка, представлено усні доповіді та презентації про історію музею, його співробітників, доробок, науковий статус та місце Зоомузею ЛНУ ім. І. Франка серед зоологічних музеїв України.

Співробітниками музею взято участь у щорічній звітній конференції біологічного факультету, де виголошено доповіді на тему: «Зоологічні музеї університетів України», «Колекція ссавців зоологічного музею ЛНУ».

Співробітниками музею взято участь у Львівському фестивалі науки, 21-23 квітня 2010 р., де представлено виставку «Червонокнижні види тварин України. Тваринний світ: за матеріалами Зоологічного музею ЛНУ імені Івана Франка».

За результатами польових досліджень 16-ої експедицію «Моніторинг екосистем Західного Полісся: Прип'ять – 2010» підготовлено науковий звіт: «Вивчення стану водно-болотних угідь та їх біотичного різноманіття і розробка рекомендацій щодо ефективнішого збереження цих угідь або рідкісних та вразливих видів фауни, моніторинг стану популяцій птахів» для Рівненського природного заповідника (19 стор.).

6.4. Відзиви на автореферати кандидатських дисертацій:

1. Відгук на автореферат докт. дис. Токарського Віктора Арсентійовича «Біологія і екологія європейського бабака *Marmota bobak* (Muller, 1766) та його сучасний стан», за спеціальністю 03.00.08 – зоологія.

7. Необхідність подовження терміну підтримки Музейної колекції.

Основними складовими Музейної колекції є неживі експонати з різноманітними властивостями та особливостями. Для збереження їх у належному стані необхідно проводити значний об'єм робіт, який полягає у: періодичному догляді та протруюванні (два і більше разів на рік), перевірці на наявність шкіроїдів та молей, і результатів їхньої життєдіяльності, чистоти й збереженості всіх (особливо ентомологічних) зразків, перевірці та доливанні фіксуючих розчинів до мокрих препаратів. Значна частина старих колекцій (понад 80 років) потребують постійної уваги, зокрема, догляду за температурою, вологістю й освітленістю.

Регулярне виконання вказаних робіт дозволить у подальшому зберегти Музейну колекцію в належному стані.